

VESTFOLD, TELEMARKE OG BUSKERUD STATSADVOKATEMBETER

Sør-Øst politidistrikt
v/politimester Ole Bredrup Sæverud
Postboks 2071
3103 TØNSBERG

Deres ref.

Vår ref.

Dato:
21.07.2021

RAPPORT ETTER INSPEKSJON/TILSYN AV PÅTALEAVSNITT OG ETTERFORSKINGSSEKSJONEN FOR SEKSUALLOVBRUDD OG VOLD MOT BARN I SØR-ØST POLITIDISTRIKT OG STATENS BARNEHUS AVD SANDEFJORD GJENNOMFØRT I 2021

1. Innledning

Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter har i perioden 7.-10. juni 2021 avholdt inspeksjon/tilsyn ved Sør-Øst politidistrikt, påtaleavsnitt og etterforskningsseksjon for seksuallovbrudd og vold mot barn, og Statens barnehus avd. Sandefjord.

Inspeksjonen ble fra embetets side utført av statsadvokatene Anders Mandal Funnemark, Andreas Christiansen, Ellisiv Emblem Bentdal og Hans-Petter Aasen.

Inspeksjoner er en viktig del av statsadvokatenes fagledelse i politiet.

Seksjonen for seksuallovbrudd og vold mot barn ble etablert i september 2017. Statsadvokaten har foretatt årlige inspeksjoner ved seksjonen, senest i 2020.

Ved fjorårets inspeksjon var hovedfokus rettet mot saker som gjaldt vold mot barn. Det ble sett på saksbehandlingstid, restanser og kvalitet ved politiets etterforskning og påtaleavgjørelser. I tillegg hadde man en gjennomgang av reaksjonsnivå ved påtaleavgjørelser og påstander for domstolene.

Fjorårets inspeksjon ble ledsaget av en fagdag. Som en følge av covid-19 pandemien ble fagdagen gjennomført i februar 2021. Tema på fagdagen var ulike sider ved voldtektsbestemmelsene, bruken av henleggelseskode *ikke rimelig grunn til å etterforske*, straffeloven § 311 og voldtekt i mishandlingsaker.

Statsadvokaten har ved årets inspeksjon også gjennomført tilsyn ved Statens barnehus i Sandefjord. Barnehuset sin virksomhet inngår i Sør-Øst politidistrikts straffesaksbehandling, og tilsyn hører innunder Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeters inspeksjonsvirksomhet. Forrige tilsyn var 8. juni 2017, jf egen inspeksjonsrapport. Utgangspunktet for årets tilsyn var således å kartlegge utviklingen og driften ved barnehuset.

2. Forberedelse og gjennomføring av inspeksjonen

Statsadvokaten sendte den 30. april d.å. bestillingsbrev til politiet. Frist for besvarelse ble satt til 1. juni d.å. Til enkelte punkter ba vi om korte skriftlige redegjørelser, andre temaer ba vi om at det bli gitt orienteringer om. Vi ba blant annet om en redegjørelse om bemanningssituasjon, organisering, statistikk og restanser. Bestillingsbrevet omhandlet også temaer knyttet til Statens barnehuset, blant annet en orientering om bemanning, statistikk, etablering/fungering av konsultasjonsteam, rutiner for ansattes kjennskap/kunnskap til lover/retningslinjer om taushetsplikt og opplysningsplikt mv.

Politiet besvarte de punkter som var angitt i bestillingsbrevet ved oversendelse til Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter 31. mai d.å.

Påtaleavsnittet og etterforskningsseksjonen har i forkant av inspeksjonen oversendt rutiner og retningslinjer for sakshåndtering mm ved de ulike avsnittene.

Statsadvokaten ba i forbindelse med inspeksjonen om digital tilgang til følgende saker for en nærmere gjennomgang:

- 1) *Saker som er prosedert av påtalemyndigheten i politiet (i tidsperioden 1. januar 2020 til 1. april 2021) hvor det er tatt ut tiltale for overtredelse av straffeloven (2005) § 311 / straffeloven (1902) § 204a.*
- 2) *Saker som er påtaleavgjort av påtalemyndigheten i politiet (i tidsperioden 1. januar 2020 til 1. april 2021) som er kodet på straffeloven § 302 (seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år) og som er henlagt på grunn av jevnbyrdighet i alder og utvikling etter straffeloven § 308.*
- 3) *Saker under etterforskning etter straffeloven § 291/299, opprettet i perioden 1. august - 31 desember 2020.*

Den 7. juni gjennomførte statsadvokaten et innledende møte med ledelsen for hele påtale, FEE, samt ledelsen av påtaleavsnittet og etterforskningsseksjonen. Møtet ble gjennomført delvis fysisk/digitalt. I tillegg deltok alle juristene via videolink. Ledelsen gikk da gjennom sine tilbakemeldinger på statsadvokatens bestillingsbrev.

Den 8. juni gjennomførte statsadvokaten et fysisk møte ved i barnehusets lokaler i Sandefjord. Leder, Jeanette Ammeli Indreiten og nestleder Eva Kristin Millett, ved redegjorde for driften. Enhetsleder FEE, politiinspektør Lena Reif, - og avsnittspåtaleleder Per Thomas Omholt og seksjonsleder Heidi Beckmann deltok også på møtet.

I løpet av inspeksjonen har statsadvokaten gjennomgått de innsendte sakene vi valgte å ha særlig oppmerksomhet rundt ved denne inspeksjonen.

Torsdag 10. juni foretok statsadvokaten en foreløpig oppsummering av inspeksjonen. Foruten ledelsen ved avsnittet, deltok også de påtalejurister/etterforskere som hadde anledning digitalt.

3. Om inspeksjonsrapporten

Ved statsadvokatens inspeksjon i 2020 ble det utarbeidet en omfattende inspeksjonsrapport. Årets inspeksjonsrapport vil rette oppmerksomheten rundt særlige områder statsadvokaten finner det nødvendig å fremheve. En finner grunn til å presisere at hovedinntrykket av påtaleavsnittet og etterforskningsseksjonen, slik det er presentert i inspeksjonsrapporten fra 2020, er bekreftet ved årets inspeksjon.

4. Om avsnittet – organisering og bemanning

4.1 Påtaleavsnittet

Organiseringen ved avsnittet er den samme som ved inspeksjonen i 2020.

Avsnitt for påtale seksuallovbrudd og vold mot barn består i dag av 18 påtalejurister. I tillegg er to transkribenter underlagt det samme avsnittet. Avsnittspåtaleleder kommer i tillegg.

Avsnittet er delt inn i to grupper, Sør og Nord. Gruppe Sør trekker saker fra Vestfold og Telemark, mens gruppe Nord trekker saker som skjer i Buskerud. Gruppe Sør har seks påtalejurister i Sandefjord, og tre i Skien. Gruppe Nord har seks påtalejurister i Drammen, to i Hønefoss og en i Skien.

I april 2021 ble to påtalejurister dedikert 50% til en nyopprettet gruppe som skal jobbe med kriminalitet på internett (i første omgang begrenset til saker omfattet av straffeloven § 311). Det vil si at de to juristene jobber 50% med internettgruppen og 50% i den vanlige turnusen/portefølje.

Avsnittet er styrket med en påtalejurist siden forrige inspeksjon.

Avsnittet praktiserer i all hovedsak samme turnus som ved tidligere inspeksjon, hva gjelder sakstrekk og gjennomføring av tilrettelagte avhør. Innført turnus skal sikre effektiv portefølje håndtering.

Det blir fremhevet at turnussystemet forutsetter fullt belegg av påtalejurister. Er man færre enn 17 eller 18 påtalejurister på turnusen vil man ikke klare å stille med avhørsleder ved alle tilrettelagte avhør, hvilket medfører fristbrudd.

4.2 Etterforskningsseksjonen

Seksjonen ledes av seksjonsleder og består av 65 medarbeidere, fordelt på tre ulike avsnitt. Avsnittene er geografisk inndelt etter de tidligere fylkesgrensene, Buskerud, Vestfold og Telemark. Avsnittene i Vestfold og Telemark er stedsplassert i Sandefjord og Skien. Avsnittet i Buskerud er fordelt på to ulike lokasjoner, Drammen og Hønefoss.

Avsnittet i Buskerud består av 24 medarbeidere, inkludert avsnittsleder og koordinator for tilrettelagt avhør. Avsnittet i Vestfold består av 22 medarbeidere inkludert avsnittsleder og koordinator og avsnittet i Telemark består av 16 medarbeidere inkludert avsnittsleder og koordinator.

Avsnittene på Seksjon for seksuallovbrudd og vold mot barn har valgt å dele inn i jourgrupper etter antall medarbeidere på avsnittet. Inndelingen påvirkes også av hvorvidt avsnittet sitter samlokalisert eller ikke. Avsnitt Buskerud er lokalisert i Drammen og Hønefoss. Avsnitt Buskerud har derfor valgt å dele inn i to jourgrupper på hvert sted, altså to jourgrupper i Drammen (trekker saker fra gamle Søndre Buskerud) og to jourgrupper i Hønefoss (trekker saker fra gamle Nordre Buskerud). En slik inndeling medfører at jourgruppene blir forholdsvis små (3-4 etterforskere + etterforskningsleder). Avsnitt Vestfold og avsnitt Telemark sitter stedsplassert ved samme lokasjon, og jourgruppene blir noe mer robuste.

Jourordningen som er utarbeidet på etterforskningsseksjonen fungerer godt på alle avsnittene. Ordningen i kombinasjon med tett oppfølging fra etterforskningsleder og påtaleansvarlig sørger for riktig prioritering, kvalitet og fremdrift i sakene. Ordningen gir også forutsigbarhet og er derfor også viktig i et HMS-perspektiv.

4.3 Statsadvokatens bemerkninger

I likhet med bemerkningene gitt i inspeksjonsrapport i 2020 fremheves det at avsnittet synes godt organisert og under god ledelse. Det synes som man i all hovedsak har en stabil bemanning på påtalesiden. Stabil bemanning er viktig for å sikre kontinuitet, kompetanse, kvalitet og fremdrift i sakene.

Hovedinntrykket er at det er samme situasjon på etterforskningsavsnittet.

Påtaleavsnittet er tilført en ekstra stilling siden forrige inspeksjon. Stillingen har dannet grunnlag for opprettelsen av en gruppe som jobber med internettrelaterte saker innenfor avsnittets trekkregler. Dette er i dag organisert slik at to jurister er dedikert i 50% til arbeid med disse sakene. Gruppen ble etablert i mars/april 2021, - og er i en innkjøringsfase. Avsnittsledelsen har orientert om at man løpende vil vurdere dimensjoneringen av gruppen. Statsadvokaten viser til fjorårets inspeksjonsrapport pkt.4, og vil understreke at dette synes som et riktig og viktig grep. Det er i denne sammenheng viktig å fremheve at denne typen kriminalitet er sterkt økende, - og at en samling og utvikling av kompetanse i en egen gruppe kan sikre behandling og oppklaring av denne type saker. Statsadvokaten vil ved kommende inspeksjoner følge utviklingen av gruppen.

Det er fra politidistriktet selv påpekt at påtaleavsnittet er sårbare med hensyn til bemanning. Etablerte jourordninger krever full bemanning. Det gjør at det ved sykdom eller vakanser lett kan skapes ubalanse i etablerte systemer. Statsadvokaten merker seg imidlertid at ledelsen er bevisst på denne problemstillingen, - og at man har klart å håndtere dette godt så langt. På påtalesiden er det påpekt at antall jurister er avgjørende for at turnusordningen fungerer.

5. Kriminalitetsutviklingen

Kriminalitetsutviklingen vises gjennom antall registrerte saker for henholdsvis seksuallovbrudd og vold mot barn. Når det gjelder seksuallovbrudd trekker etterforskningsseksjonen kun de

alvorligste sakene, fra seksuell omgang ned til seksuell handling med barn under 16 år. Påtaleavsnittet trekker hele seksuallovbruddkapittelet i straffeloven.

Når det gjelder vold mot barn trekker etterforsningsseksjonen og påtaleavsnittet de samme sakene. Disse sakene kan være vanskelige å hente ut. Det er således feilmargin på disse sakene for tallene frem til 1. januar 2019. Feilmarginen betyr at det er noen saker som ikke skulle vært med som er med, og noen saker som skulle ha vært med som ikke er det.

Registrerte saker FEE-trekk hele året

	2016	2017	2018	2019	2020
SO	545	520	562	543	580
BV	359	467	464	405	510
Totalt	904	987	1026	948	1090

Registrerte saker FEE-trekk per 30.04, første tertial, alle år

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
SO	181	162	224	173	165	217
BV	103	150	180	144	139	218
Totalt	284	312	404	317	304	435

Påtaleavsnittet og etterforsningsseksjonen arbeider med flere saker enn det som fremgår av tallene over. Dette har sin bakgrunn i trekkreglene som gjør at avsnittet kan trekke generelle saker da de har det eldste forholdet. Dette kan også bero på praktiske hensyn. Belastningen er således noe høyere enn kriminalitetsutviklingen tilsier.

Tallene viser at antall seksuallovbrudd og vold mot barn holder seg forholdsvis konstant i perioden 2016 til 2019, med unntak av 2018 som var et spesielt år i hele landet innen seksuallovbrudd. I 2020 var det en kraftig økning av saker som omhandler vold mot barn. Økningen var på nesten 26 % fra 2019. Det var også en økning i antall alvorlige seksuallovbrudd i 2020. Økningen var på nærmere 7 % fra 2019.

2021 skiller seg klart ut med en svært sterk økning av saker som gjelder seksuallovbrudd og vold mot barn i første tertial. Økningen er på 31,5 % for seksuallovbrudd fra 2020 til 2021 og 25,4 % fra 2019. Tilsvarende tall for barnevold er en økning på 56,8 % og 51,3 %.

Utvalgte registrerte seksuallovbrudds-kategorier per 30.04, første tertial, 2019, 2020 og 2021

	T1 2019	T1 2020	T1 2021	Endring 2020/2021
Voldtekt	52	41	60	+46,3 %
Voldtekt av barn	32	21	33	+57,1 %
Seksuell omgang barn mellom 14 og 16	15	17	19	+11,7 %
Overgrepsmateriale - § 311	27	36	40	+11,1 %
Seksuell handling barn under 16 år	19	16	19	+18,7 %

Noe av økningen antas og skyldes de første månedene av koronapandemien da det ble registrert færre saker. Særlig gjelder dette for den større økningen fra 2020 til 2021, enn 2019 til 2021. Økningen som ikke skyldes koronapandemien er vanskelig å forklare. En mulig årsak er økt fokus på disse sakene som følge av pandemien. Når det gjelder den store økningen innen voldtekter så kan dette skyldes nedstegningen av samfunnet i perioden 12. mars til 30. april

2020, da det ble registrert færre saker. Som for alle tallene så forklarer dette ikke økningen fra 2019 til 2021.

Utvalgte registrerte voldslovbrudds-kategorier per 30.04, første tertial, 2020 og 2021

	T1 2019	T1 2020	T1 2021	Endring 2020/2021
Vold i nære relasjoner	101	107	163	+52,3 %
Vold i nære relasjoner- voksen	49	55	52	-5,4%
Vold i nære relasjoner– barn*	52	52	111	+113,4 %

(*Barn som fornærmet eller vitne)

Statsadvokatens bemerkninger

Statsadvokaten registrerer at det har vært en markant økning av anmeldelser i 1. tertial 2021. Dette gjelder både seksuallovbrudd og saker som gjelder vold mot barn.

I Riksadvokatens rundskriv nr 1/2021 pkt V er det slått fast at *vold mot barn og andre særlige sårbare fornærmede og mishandling i nære relasjoner* er en prioritert sakstype.

Riksadvokaten har samme rundskriv pkt IV pkt 1 uttalt:

Grov integritetskrenkende kriminalitet som alvorlig vold og seksuallovbrudd mot barn og voksne utgjør et stort samfunns- og folkehelseproblem. Det er særlig viktig med høy oppklaring i disse sakene.

Dette legger føringer for politiets arbeid og prioriteringer.

Det krever målrettet arbeid fra distriktet for å håndtere økningen i antall saker. Det er fra avsnittet/seksjonen uttalt at man skal kunne håndtere dette, - og at man også er oppmerksomme på at dette kan ha restanseoppbygging som konsekvens.

Statsadvokaten vil fremheve viktigheten av at man driver en formålsstyrt etterforskning og utarbeider gode etterforskningsplaner. Dette er sentrale elementer for å hindre restanseoppbygging, - og sikre en effektiv etterforskning med god kvalitet. Siden politidistriktet har nedarbeidet restansene sine betydelig det siste året, - ligger det til rette for at seksjonen skal håndtere denne økningen av saker. I den sammenheng nevnes det også at seksjonen i dag gjennomfører færre tilrettelagte avhør enn tidligere år, - noe som frigjør kapasitet som en antar er sentralt i arbeidet med å nedarbeide restanser.

Økningen av antall anmeldelser er ikke unikt for Sør-Øst politidistrikt. Tilsvarende økning er en nasjonal trend.

6. Oppklaringsprosent

Oppklaringsprosenten første tertial 2021 ligger på 55,7 %. Seksuallovbrudd hadde en oppklaringsprosent på 56,1 %, mens vold mot barn hadde 51 %. I samme periode i 2020 var oppklaringsprosenten på henholdsvis 66,8 % på seksuallovbrudd og 41,9 % på vold mot barn. Oppklaringsprosenten er således forholdsvis stabil.

Statsadvokatens bemerkninger

Statsadvokaten noterer seg at oppklaringsprosenten ligger omtrent på landsgjennomsnittet for de sakstyper som ligger til avsnittet. Statsadvokaten registrerer at påtaleavsnittet/etterforskningsseksjonen har en noe høyere oppklaringsprosent av saker som gjelder vold mot barn, - enn man hadde ved forrige inspeksjon. Det er en positiv utvikling. Oppklaringsprosenten er noe lavere ved seksuallovbruddene. Tallene er basert på sammenlignbare tall for første tertial for 2016-2021. Statsadvokatens inntrykk etter den muntlige redegjørelse, er at avsnittet/seksjonen har særskilt oppmerksomhet rundt å bedre oppklaringsprosenten.

7. Saksbehandlingstid

Saksbehandlingstiden ved avsnittet/seksjonens saker har gått mye ned første tertial 2021, sett hen til tidligere år.

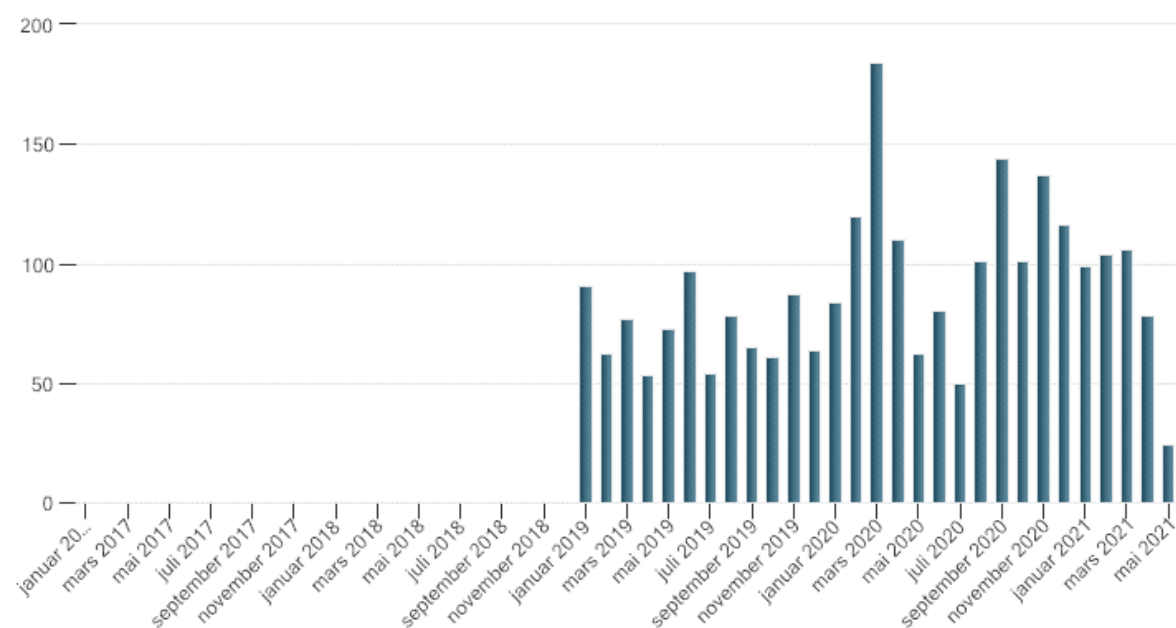
Dette er begrunnet med at i årene før 2021 har man ryddet i restansene og har nå en portefølje med få gamle saker og mange nye saker. Avsnittet har også prioritert voldtektssakene høyt. Dette har bidratt til at man har avgjort mange relativt nye saker så langt i 2021.

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden er noe høyere enn saksbehandlingstiden for voldtektsaker.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid første tertial 2016 til 2021:

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
SO	141	183	247	176	227	99
BV	175	110	205	167	208	99

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid per måned 2020 og 2021

Frem til oktober 2020 har påtaleavsnittet og etterforskningsseksjonen prioritert å bygge opp gode rutiner og rydde opp i restansesituasjonen. Saksbehandlingstiden i voldtektssaker var således ikke den høyeste prioriteringen. I 2020 var saksbehandlingstiden i voldtektssaker slik (fordelt i antall dager per måned gjennom 2020):

204 Sør-Øst	334	227	189	195	182	197	192	212	240	225	242	249
-------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Saksbehandlingstiden for voldtektssakene var for høy.

Avsnittet innført derfor nye rutiner og ga klare prioriteringsdirektiv.

I første tertial 2021 ser tallene for voldtektssaker slik ut:

204 Sør-Øst	81	82	85	86	86
-------------	----	----	----	----	----

Påtaleavsnittet har redegjort for at de vil forsøke å holde saksbehandlingstiden på dette nivået, men enkeltsaker kan øke tiden, særlig gamle saker som gjenåpnes etter klage eller straffeprosessloven § 74.

7.1 Statsadvokatens bemerkninger

I rundskriv RA 1/2021 vedrørende saksbehandlingstid i voldtektssaker fremkommer det av pkt. IV pkt. 2 at:

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i voldtektssaker (straffeloven §§ 291-294) skal ikke overstige 130 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet.

Politidistriktet ligger således godt innenfor dette måltallet.

Saksbehandlingstiden i voldtektssaker er redusert betydelig, og er pr mai 2021 nede i 86 dager. Til sammenligning var den i mai 2020 på 182 dager og i desember 2020 på 249 dager. Statsadvokaten mener det er gjort et godt arbeid, og det er jobbet strukturert og aktivt med disse sakene. Avsnittet synes å ha klart å holde saksbehandlingstiden nede over noe tid, sett hen til tallene for første tertial i 2021.

Statsadvokaten bemerker at det er viktig med kontinuerlig oppfølging og kontroll av disse sakene. Avsnittet/seksjonen har innført rutiner som synes å bidra til denne utviklingen, noe som er viktig i denne sakstypen, da etterforskningen i disse sakene ofte er sammensatt. Det foretas også nødvendige etterforskningskritt før evt henleggelse, slik at disse sakene ikke blir liggende.

Statsadvokaten vil bemerke at det ikke forventes at saksbehandlingstiden skal ligge så lavt over tid sett hen til at fristen i voldtektssaker er 130 dager. Når vi ser på den økte mengden med saker 0-3 måneder i 2021, vil en også minne om at bruken av etterforskningsressurser må veies, også opp mot øvrige alvorlige saker på avsnittet. I den sammenheng kan de nevnes at det etter statsadvokatens gjennomgang av sakene over 12 måneder som ligger til etterforskning ligger grove saker om seksuelle overgrep mot barn. Det er opplyst at seksjonen har lagt en plan for den videre etterforskningen i disse sakene.

8. Restanser

Ikke påtaleavgjorte saker mellom 0-3 måneder, 3-12 måneder, og eldre enn 12 måneder og antall restanser – FEE trekk - per 30.04.2021

	0-3	3-12	Over 12	Totalt	Restanser
Etterforsker	195	119	15	329	134
Påtale	15	63	23	101	86
Totalt	210	182	38	430	220

Ikke påtaleavgjorte saker mellom 0-3 måneder, 3-12 måneder, og eldre enn 12 måneder og antall restanser – FP trekk (FEE+GDE-trekk) - per 30.04.2021

	0-6	6-12	Over 12	% hos etterforsker	Totalt
SO	194	51	28	82 %	273
BV	147	44	18	69%	209
Totalt	341	95	46	75 %	482

Utviklingen av 0-3 måneder, restansene og totaltall i perioden 2019 til 2021 (FEE-trekk)

	0-3	3-12	Over 12	Totalt	Restanser
2021 mai	210	182	38	430	220
2020 mai	111	193	78	382	271
2020 aug.	160	174	73	407	247
2019 mai	177	273	74	524	347

I begynnelsen av 2018 hadde Avsnitt for påtale seksuallovbrudd og vold mot barn rundt 900 til 1000 saker totalt og nærmere 200 saker over 12 måneder i sin portefølje. I løpet av 2018 hadde porteføljen blitt nedarbeidet til rundt 600 til 700 saker og under 100 saker over 12 måneder.

I juli 2019 var det totalt 628 ikke påtaleavgjorte saker, 143 av disse sakene var over 12 måneder.

I 2020 ble porteføljen nedarbeidet ytterligere. Totalt antall saker som ikke var påtaleavgjort lå på 462, 78 saker var over 12 måneder på inspeksjonstidspunktet. Tilsvarende tall for mai 2021 var 482 saker og 46 over 12 måneder. Totaltallene er således forholdsvis likt i 2020 og 2021, men saker over 12 måneder er ytterligere nedarbeidet. Porteføljen har videre en sunn sammensetning ved at det er færrest saker over 12 måneder.

Ser man på FEE-trekket, hvor de minst alvorlige seksuallovbruddene ikke er med, var det 524 saker som ikke var påtaleavgjorte i mai 2019, 74 av disse var over 12 måneder. I 2020 var tallene 407 og 73 saker over 12 måneder på inspeksjonstidspunktet. Ved utløpet av april 2021 var totalporteføljen på 430 saker, 38 saker er eldre enn 12 måneder. (Tilsvarende tall ved utløpet av april 2020 var 407 og 78 over 12 måneder).

Når det gjelder utviklingen i 2021 har avsnittet påpekt at den store økning i registrerte saker er bekymringsfull og vil påvirke restansene over tid. På dette tidspunktet i 2020 var det 240 saker til etterforskning. I år er det 304 saker. Man ser denne trenden også i saker under 3 måneder hos etterforsker, 99 i 2020 og 195 i 2021, Totaltallet var i mai 2020 382. Tilsvarende tall for 2021 er 430.

Statsadvokatens bemerkninger

Tallene viser en jevn nedgang i restanser fra de foregående år, sist fra mai 2020 til mai 2021, og vi ser en nedgang i sakene over 12 måneder fra mai 2020 til mai 2021. Det er lagt ned et stort

arbeid med å få nedarbeidet saker over 12 måneder. Avsnittet/seksjonen har hatt høyt fokus på å følge opp eldre saker under etterforskning og hos jurist.

Økningen av antall saker 0-3 måneder fra mai 2020 til mai 2021, vil påvirke restansesituasjonen. Det må forventes en økning av 3-12 måneder-sakene, grunnet økt mengde påtaleavgjorte saker som skal irettesføres, i tillegg til evt utsatte saker pga. Covid-19. Det er viktig at avsnittet/seksjonen fortsetter å jobbe systematisk med aktiv styring av etterforskningen, og at påtale på et tidlig tidspunkt evner å bidra til en formålsstyrt etterforskning.

Statsadvokaten har ved inspeksjonen gjennomgått sakene over 12 måneder som ligger til etterforskning. Etter denne gjennomgangen ser man at det er flere svært alvorlige saker som er blitt eldre enn 12 måneder.

Det er helt nødvendig med formålsstyrt påtalestyring i flere av disse sakene. Avsnittet/seksjonen har en svært effektiv og god behandling av sakene hvor det beregnes frister (voldtektssakene), - men minner om at det også er saker som faller utenfor denne gruppen hvor det er viktig med god fremdrift i etterforskningen.

I de sakene hvor undersøkelser av elektroniske spor står sentralt, - er det også nødvendig med klare bestillinger fra etterforskningsledelsen, - slik at man unngår unødig tidsspille for å avklare oppgaver.

Det vises for øvrig til Riksadvokatens rundskriv 1/2021 pkt IV pkt 2:

En tidlig og formålsstyrt avgrensning av etterforskningen, herunder ved bruk av etterforskningsplaner, bidrar til redusert tidsbruk.

Det er for disse sakene orientert om påregnelig fremdrift. Det er imidlertid en nødvendighet at påtale gir klare direktiver om hva som er nødvendige gjenstående etterforskningskritt i disse sakene.

9. Status for opprettelse av etterforskningsgruppe for internettrelaterte overgrep

Politidistriktet opprettet en egen internettrelatert etterforskningsgruppe med virkning fra 15. mars 2021. Gruppen består foreløpig av 1 etterforskningsleder og 3 etterforskere, henholdsvis plassert i Drammen og Skien. Medarbeiderne sitter i tilknytning til DPA. Det er avsatt 1 juriststilling til gruppen (fordelt på to påtalejurister i 50% stilling). Det er avsatt dedikerte medarbeidere fra DPA inn i gruppen. Politidistriktet er stort og strekker seg over lange avstander. Det anses derfor hensiktsmessig å plassere medarbeiderne på ulike steder, spesielt med tanke på gjennomføringen av aksjoner.

Foreløpig har gruppen ansvaret for etterforskningen av § 311-sakene. Det er ønskelig å utarbeide en effektiv og kvalitetsmessig god arbeidsmetodikk i disse sakene. På sikt er det ønskelig at gruppen skal trekke flere saker, blant annet større internettsaker og livestream-saker. Det er også en visjon for gruppen å i større grad jobbe i det forebyggende sporet og ved å opprette og etterforske egne saker.

Det vil ta noe tid før vi kan forvente ønskede resultater av gruppen. I det innledende arbeidet har de vektlagt å få på plass en struktur, hvor samarbeid mellom DPA, etterforskning og påtale er en sentral faktor. Videre må det utarbeides gode rutiner for etterforskningen, hvor effektivitet og kvalitet er et krav.

Gruppen har til hensikt å jobbe formålsstyrt. Hver enkelt sak skal drøftes av etterforskningsleder og påtaleansvarlig. Dette gjøres fortløpende, men det gjennomføres også porteføljemøter ukentlig. Det skal lages etterforskningsplaner, hvor frister, hypoteser og bevistema skal fremkomme. Etterforskningsleder og påtaleansvarlig skal være tett på i etterforskningen og sakene skal avgrenses der det er naturlig. Det er ønskelig at gruppen arbeider etter de samme rutiner/retningslinjer som seksjonen i sin helhet.

Statsadvokatens bemerkninger

I vår inspeksjonsrapport for 2020 skrev statsadvokaten følgende i pkt 4:

Statsadvokaten deler politiets syn omkring viktigheten av å opprette en egen etterforskningsgruppe for internettrelaterte overgrep. Det anses særlig viktig å samle og utvikle kompetanse på dette området. Dette særlig sett hen til at disse sakene kan være omfattende og komplekse og det er lite trolig at internettrelaterte overgrep vil bli færre i tiden fremover.

Det vises til statsadvokatens merknader inntatt i pkt 4.

Når det gjelder gruppens dimensjonering, antar vi at dette vil fungere i en startfase. Men vil peke på at det, - dersom gruppens arbeidsoppgaver utvides, - at det nok bør knyttes faste påtalejurister i 100% stilling(er) til gruppen.

Statsadvokaten ser positivt på etableringen av gruppen, og at det vil bidra til en formålsstyrt etterforskning av sakene, - og at tett dialog/samhandling med DPA er nødvendig. Det antas at etablering av denne gruppen også vil kunne ha positive synergier på etterforskningen av andre saker.

10. Vedr. bruk av henleggelseskode 106 (ikke rimelig grunn til å etterforske i saker som gjelder vold i nære relasjoner og øvrige saker der barn har vært utsatt for vold)

Før statsadvokatens inspeksjon i 2020 og fagdag avholdt av statsadvokaten i februar 2021, brukte påtaleavsnittet henleggelseskode *ikke rimelig grunn til å iverksette etterforskning* i noen av sakene sine. Etter den nevnte fagdagen har man i all hovedsak sluttet med dette.

Påtaleavsnittsleder har gitt skriftlig veiledning til påtalejuristene for å justere praksis.

For å sikre at barnekonvensjonen og riksadvokatens pålegg følges skal seksjonens saker i utgangspunktet ikke henlegges på undersøkelsesstadiet og med begrunnelsen ikke rimelig grunn til å iverksette etterforskning.

Saker som tidligere har blitt henlagt fordi det ikke var rimelig grunn til å iverksette etterforskning, skal være etterforskingssaker og ikke undersøkelsessaker i BL. Det skal foretas egne undersøkelser/etterforskingsskritt av politiet som kan belyse om det har skjedd noe straffbart og om dette er mulig å forfølge. Det trenger ikke være mange undersøkelser, men tilstrekkelig til å avklare om det er rimelig grunn til å etterforske saken videre. For å gjennomføre tilrettelagt avhør så bør det foreligge informasjon om straffbare forhold, slik at man har noe å spørre barnet om.

Når disse undersøkelsene/etterforskingsskrittene er gjennomført av politiet, skal påtalemyndigheten vurdere om saken skal

- etterforskes,
- henlegges på grunn av mangel på bevis - 017 (ingen mistenkt),

- henlegges på grunn av bevisets stilling - 058 (mistenkt i saken), eller
- henlegges fordi intet straffbart for hold anses bevist – 028 (ingen mistenkt) eller 103 (mistenkt i saken).

Statsadvokatens bemerkninger

Det vises til inspeksjonsrapport fra 2020 hvor dette ble grundig behandlet. Statsadvokaten merker seg at politidistriktet nå har justert sin praksis, - og laget gode og informative retningslinjer som sikrer en praksis i tråd med overordnede føringer.

11. Underretning ved henleggelse

I 2020 ble rutinen for særskilt underretning ved henleggelse i påtaleavsnittet/etterforskningsseksjonens saker inntatt i den lokale straffesaksinstruksen. Dette innebærer at ved henleggelse i saker om voldtekt, alvorlige seksuallovbrudd, vold i nære relasjoner og andre særlig alvorlige integritetskrenkende saker skal påtaleansvarlig sende et eget brev til mistenkte/siktede og fornærmede som inneholder en kort redegjørelse for hvorfor saken ble henlagt.

Generelt så innføres det ikke egne lokale rutiner hvis lover eller forskrifter har detaljregulering av et særskilt område. Når det gjelder underretning av egne henleggelsesbeslutninger så følger fremgangsmåten direkte av påtaleinstruksen § 17-2:

Innstilles en påbegynt strafforfølgning helt eller delvis, skal det straks gis skriftlig underretning om dette til (...).

Underretning av statsadvokatens henleggelsesbeslutninger gjøres i tråd med det som fremgår av delegasjonspåtegningen.

I praksis underretter påtaleavsnittet umiddelbart om egne henleggelse ved å skrive underretningsbrevet i BL. Når statsadvokaten anmoder om å underrette om deres henleggelsesbeslutninger oppretter straffesaksseksjonen en oppfølging til påtalejuristen i BL.

Statsadvokaten bemerker

Det fremstår det det er etablert gode interne rutiner for dette, herunder inntatt i lokal straffesaksinstruks, herunder rutiner som sikrer at man etterlever påtaleinstruksen § 17-2.

Sivilombudsmannen har i sin saksbehandling av klagesaker blant annet uttalt følgende om viktigheten av rask underretning, *saken gir grunn til å påpeke at det er viktig for å sikre reelle klagemuligheter at henleggelsesbeslutninger meddeles straks og at påtalemyndigheten i sin klagebehandling er oppmerksom på de absolutte fristene som løper etter straffeprosessloven.*

Politiet må også ha tilsvarende oppmerksomhet hva gjelder orientering om statsadvokatens henleggelse, i de tilfeller politiet pålegges å gi underretning om dette, jf riksadvokatens rundskriv 4/2002, punkt IV bokstav a. Dette er særlig viktig i perioder mange er fraværende fra kontoret og det er færre ressurser tilgjengelig enn normalt.

Statsadvokaten minner for øvrig om riksadvokatens brev av 15. november 2018 og Sivilombudsmannens uttalelse av 12. september 2018, som gjelder samme tema.

12. Elektronisk kontroll og besøksforbud

12.1 vedr elektronisk kontroll

Påtaleavsnittet har oppnevnt egen fagjurist innen området og etterforskningsseksjonen har ansvarlige etterforskere (OVA-saksansvarlige). Påtalejuristen har vært på sentral opplæring og skal spre kunnskapen på interne fagdager ved seksjonen.

Så langt har den økte bruken latt vente på seg. Dette har nok både kulturelle årsaker og påtaleavsnittet forsøker å endre på dette nå. I tillegg har det vært en ressursutfordring på etterforskningsnivå, særlig i forhold til eksterne samarbeidspartnere og forbudssoner. OVA-saksansvarlige på seksjonen har ikke vært på plass før i 2021, slik at det har vært en utfordring med utferdigelse av forbudssoner. I tillegg er responstiden noe utfordrende i et fysisk stort politidistrikt.

Påtalejuristene har vurdert å legge ned påstand om omvendt voldsalarm i flere saker den siste tiden, men har av ulike årsaker ikke gjort det. Noe av grunnen til dette er praktiske forhold i sammenheng med forbudssoner og utrykningstid, men også vanskeligheter rundt det å vurdere behov etter flere år i fengsel eller når det er barn som er fornærmet.

Statsadvokatens bemerkninger

Statsadvokaten vil, som påpekt under forrige inspeksjonsmøtet, minne om riksadvokatens rundskriv nr. 1/20:

Påtalemyndigheten skal i 2020 være en pådriver for bruk av kontaktforbud med elektronisk kontroll, se rundskriv nr. 2/2019. Antall påstander om kontaktforbud med elektronisk kontroll har økt i 2019, og riksadvokaten ber påtalemyndigheten intensivere innsatsen.

Når det gjelder vurdering og bruk av elektronisk kontroll bemerkes at dette ikke har blitt fulgt opp i særlig grad siden forrige inspeksjon. Det ble ved fjorårets inspeksjon orientert om at det var utpekt en påtalejurist med særlig fagansvar for dette. OVA-saksansvarlige i distriktet har imidlertid ikke vært på plass før i 2021, og det er fremholdt at det har vært en utfordring med utarbeidelse av forbudssoner og responstid på grunn av størrelsen på politidistriktet.

Avsnittet har et klart forbedringspotensial i å vurdere og eventuelt nedlegge påstand om OVA, og avsnittet bør intensivere dette arbeidet i 2021. Statsadvokaten er kjent med at sakene kan være ressurskrevende for politi/påtale, men det er viktig å benytte slike reaksjoner som virkemiddel for å beskytte mot gjentatt vold og overgrep.

Det bør igangsettes konkrete tiltak i den nærmeste tiden, herunder utarbeides rutinebeskrivelse for OVA. Det er viktig at det er notoritet over beslutninger som tas, også i E-plan. Statsadvokaten vil følge dette arbeidet tett ved senere inspeksjoner

12.2 Rutiner ved brudd på besøksforbud

Besøksforbud er generelt regulert i lokal rutine om besøksforbud. Her behandles varsling av påtalejurist, opprettelse av sak i BL, kartutsnitt, etterforskning, overføring til etterforskningsenhet, føring i PO, forkynnelse, brudd, behandling av besøksforbudet i retten og oppfølging av besøksforbud.

Brudd på besøksforbud reguleres av punkt 5. Her fremgår følgende:

Ved brudd på besøksforbud opprettes egen sak. Det må påses at kopi av besøksforbudet og forkynnelsen vedlegges bruddsaken. Brudd på besøksforbud skal følges opp aktivt, og det

må også vurderes om det skal begjæres påtale separat og uavhengig av eventuelle andre saker. I familievoldssaker, jf. rundskriv nr. 3/2008 om familievold, skal separat pådømmelse vurderes. Aktiv oppfølging gjelder spesielt saker som omhandler vold i nære relasjoner. Ved brudd på besøksforbud må det vurderes om bruddet gir grunnlag for pågripelse og fremstilling for varetekt.

I tillegg er det gitt klar føring fra avsnittspåtaleleder at bruddsakene skal prioriteres.

Statsadvokatens bemerkninger:

Det er innarbeidet gode rutiner for vurdering av besøksforbud og brudd på besøksforbud, jf. egen rutinebeskrivelse. Dette fremgår også av flere av sakene vi har gjennomgått. Statsadvokaten ber seksjonen om å videreføre dette systematiske arbeidet.

13. Vedr. riksadvokatens gjennomgang av mulige seksuelle overgrep mot barn i barnehager

Påtaleavsnittet/etterforskningsseksjonen har redegjort for at riksadvokatens rapport skal gjennomgås på en fagdag for alle påtalejurister og etterforskere ved seksjonen. Politiet har videre redegjort for at de i 2019 innførte en egen rutine i disse sakene, hvor hovedvekten ligger på informasjonsutveksling i saker hvor ansatt i skole/barnehage/foreninger/institusjon har status som mistenkt eller siktet.

Statsadvokatens bemerkninger

Riksadvokaten har i skriftserie 1/2021 utferdiget en rapport basert på en *gjennomgang av saker om mulige seksuelle overgrep mot barn i barnehager*. Formålet med undersøkelsen var en kartlegging av kvaliteten på etterforskningen og påtalearbeidet, herunder tilrettelagte avhør av barna.

Statsadvokaten ber særlig politidistriktet merke seg pkt. 6 i rapporten. Dette er læringspunkter som må tilflyte hele organisasjonen, både påtalejurister, etterforskere og TA-avhørere.

I mai 2019 innførte politidistriktet en egen rutine i disse sakene, når ansatte var mistenkt/siktet i saker som gjaldt seksuelle overgrep i barnehager. Statsadvokaten ser videre positivt på at politidistriktet nå skal gjennomføre en fagdag om tematikken for alle påtalejurister og etterforskere.

14. Gjennomgang av saker

I forkant av årets inspeksjon var det tre områder statsadvokaten ønsket å ha en saksgjennomgang. Dette var:

- *Saker som er prosedert av påtalemyndigheten i politiet (i tidsperioden 1.januar 2020 til 1.april 2021) hvor det er tatt ut tiltale for overtredelse av straffeloven (2005) § 311 / straffeloven (1902) § 204a*
- *Saker som er påtaleavgjort av påtalemyndigheten i politiet (i tidsperioden 1.januar 2020 til 1.april 2021) som er kodet på straffeloven § 302 (seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år) og som er henlagt på grunn av jevnbyrdighet i alder og utvikling etter straffeloven § 308.*
- *Saker under etterforskning etter straffeloven §§ 291/299, opprettet i perioden 1.august - 31.desember 2020.*

10.1 Saker som er prosedert av påtalemyndigheten i politiet (i tidsperioden 1. januar 2020 til 1.april 2021) hvor det er tatt ut tiltale for overtredelse av straffeloven (2005) § 311 / straffeloven (1902) 204a.

Ved saksgjennomgangen var det ni sakskompleks (med rettskraftig dom) som ble gjennomgått hvor det var ett eller flere §§ 311/204a forhold som var til behandling. Det ble ved gjennomgangen fokusert særskilt på a) hvordan påtalemyndigheten presenterte bevisene ved iretteføringen, b) hvorvidt det under hovedforhandlingen ble problematisert med hvilken grad av sikkerhet en kunne slå fast mengden av overgrepsmaterialet og/eller på hvilken måte denne var i tiltaltes besittelse/hvordan vedkommende hadde skaffet seg tilgang til slikt materiale, c) ved problematisering under punktet ovenfor, hvorvidt grunnlagsbeskrivelsen i tiltalen ble endret under hovedforhandlingen, og d) hvilken påstand som ble lagt ned og i hvilken grad denne ble fulgt av retten.

I disse sakene er det statsadvokaten som har påtalekompetansen, slik at sakene har allerede på påtaletidspunktet vært gjennomgått grundig fra statsadvokatens side. Også dommene er gjennomgått i forbindelse med at sakene er kommet inn til statsadvokaten med forslag godtakelse dom/anke over dom. På denne bakgrunn har en fra statsadvokatens side en formening om i hvilken grad det nedlegges straffepåstand i tråd med rettspraksis. Allikevel vil en mer helhetlig gjennomgang i større grad belyse hvorvidt påtalemyndigheten får medhold i sine straffpåstander, og hvorvidt straffepåstanden fremstår adekvat i forhold til den straffbare handlingen.

Ved gjennomgang av dommene fremstår sakene som godt belyst i retten. I de sakene hvor tiltalte har erkjent straffeskyld i politiavhør synes bevisføringen å være begrenset til kun å dokumentere politirapportene. Der hvor det ikke forelå erkjennelse var tjenestepersoner som har gjennomgått materiale stevnet inn for å kunne belyse for retten den konkrete sikringen av beslagene, hvor i beslaget materialet er funnet, hvordan vedkommende har fått det i sin besittelse og andre omstendigheter som kan belyse skyldgraden.

Av de gjennomgåtte dommene har en videre ut fra domspremissene sammenholdt med de rapportene som var utferdiget og som var inntatt bevisoppgavene, ikke avdekket noe systemsvikt knyttet til med hvilken sikkerhet en kan slå fast mengden av overgrepsmaterialet. Mengden slik den var beskrevet i grunnlagsbeskrivelsen synes opprettholdt ved påstand. Temaet – i den grad det ble et bevistema om skyld, syntes heller å være i hvilken grad tiltalte/domfelte forsettlig hadde lastet ned og sikret seg materialet.

Påtalemyndigheten i politiet synes å treffe godt med sine straffepåstander. I all hovedsak får en medhold i sin straffepåstand eller at straffen settes i beskjeden grad noe lavere, uten at en kan se at den utmålte straff nødvendigvis var den korrekte. Det synes gjennomgående at retten tillegger i noe større grad i formildende retning saksbehandlingstiden og domfeltes erkjennelse. Som begrunnelse for straffepåstanden vises det til de sentrale avgjørelser som er veiledende for den konkrete straffutmålingen. I disse sakene så er det flere momenter som er styrende for utmålingen, og underrettspraksis er omfangsrik. Også den fremlagte underrettspraksis synes i all hovedsak å ha rettskildemessig verdi for retten, da det ofte i domspremissene er vist til sentral underrettspraksis.

Endelig viste også gjennomgangen at påtalemyndigheten i politiet brukte ulike reaksjonsformer, tilpasset den enkeltes straffverdighet. Det var ved U-18 sakene anvendt både samfunnsstraff og betinget fengsel med særvilkår om ungdomsoppfølging.

Oppsummert fremstår §§ 311/204a sakene som vel iretteført for domstolen.

Saker kodet som overtredelse av strl. § 302 og henlagt av politiet på grunn av jevnbyrdighet i alder og utvikling etter strl. § 308 (perioden 1. januar 2020 – 1. april 2021):

Hva gjelder straffbortfall etter straffeloven § 308, påpeker statsadvokaten at de kumulative vilkårene som må være oppfylt – og at særlige grunner i så fall må foreligge for at det skal bli idømt straff – er grundig behandlet i bl.a. Rt. 2015 s. 1089, avsnitt 22-23 (jevnbyrdighet i alder), Rt. 2003 s. 442, avsnitt 9-12 (jevnbyrdighet i utvikling) og HR-2020-1202-U, avsnitt 15-19 (hvorvidt straffen skal falle bort).

Bestemmelsen er en såkalt straffritaksgrunn. Selv om de angitte vilkår er oppfylt, er det opp til rettens skjønn om den tiltalte skal fritas for straff; vedkommende har ikke noe krav på slikt straffritak.

Det er nok slik at unge mennesker skal ha et visst rom for å utforske sin egen seksualitet uten å risikere straff, selv om det ikke er kjærlighet med i bildet. I slike tilfeller bør imidlertid partene ha en gjensidig forståelse av hva som faktisk er situasjonen. Utnyttelse vil lett kunne oppstå der styrkeforholdet mellom partene er ulikt, ut fra alder, erfaring, modenhet, eller graden av følelsesmessig tilknytning.

Dette innebærer at hvis handlingene fra begge parter side fremstår som utforskning av egen seksualitet, skal handlingen være straffri. Hvis det derimot er tale om en utnyttelse fra den ene parten, kan det innebære at det foreligger særlige forhold som gir grunn til å anvende straff.

I vår saksgjennomgang, totalt 10 oversendte saker fra den aktuelle tidsperioden, tegnes et bilde av gjennomgående mye godt etterforskningsarbeid. Både i initialfasen og senere i etterforskningen. Det foretas nødvendig sporsikring, bilder av bl.a. åsted, tekniske undersøkelser av mobiltelefoner og avhør av relevante vitner. I flere av sakene fremstår henleggelsene også som riktige, hvorav to av sakene ble påklaget til oss.

I enkelte saker ser man imidlertid at det synes som om man ikke har foretatt den helhetsvurderingen som er angitt over. For disse sakene virker det avgjørende å ha vært at det er jevnbyrdighet – i alle fall hva gjelder alder – her opp mot ca. 4 års aldersforskjell – uten at man i tilstrekkelig grad synes å vektlegge særlige forhold som likevel gir grunn til å anvende straff; altså tilfeller hvor det verken er kjæresteforhold, tidligere kjennskap til hverandre, fornærmede er beruset, anført bruk av press/tvang og bærer særdeles lite preg av utforskning av fornærmedes egen seksualitet. Her må man være varsom, og ikke kun stoppe ved en aldersvurdering, men se hen til utvikling – hvis noe særskilt skulle gjøre seg gjeldende – og ikke minst da hvorvidt særlige forhold gir grunn til å anvende straff.

Saker under etterforskning etter straffeloven §§ 291/299, opprettet i perioden 1. august – 31. desember 2020.

Statsadvokaten har gjennomgått 17 saker i denne kategorien, med utgangspunkt i de funn som ble gjort i statsadvokatens kvalitetsundersøkelse av 31. mars 2020. En har sett på 6 angitte forbedringspunkter i initialfasen og etterforskningsfasen, jf. rapportens side 16, og hvorvidt disse er fulgt opp i den videre etterforskningen.

I) Initialfasen:

- i) Avhør på stedet av mistenkte og fornærmede når det er forsvarlig
- ii) Notoritet rundt vurdering av om avhør er forsvarlig eller ikke, herunder beskrivelse av tilstanden til mistenkte og fornærmede samt bilde/film der det er forsvarlig

II) Videre etterforskningsfasen:

- i) Politiavhør av fornærmede; utdyping av det objektive gjerningsinnholdet
- ii) Gjennomgang av formalia i vitneavhør
- iii) Tidshenvisninger i avhørsrapporter
- iv) Etterstrebe bedre bruk av etterforskningsplan som et dynamisk dokument, herunder også for hypoteser - styringsverktøy

Hovedinntrykket er etterforskningen er god i initialfasen. Det er gode beskrivelser og avhør av fornærmede og mistenkte, og det er tatt bilder, video og utarbeidet kartskisser/illustrasjoner der dette er aktuelt.

Når det gjelder etterforskningsfasen, er det opprettet prosjekt/etterforskningsplan i Indicia i sakene, men vi ser at hypoteser og bevistema er noe standardiserte. Selv om det gjennom etterforskningen og spørsmålstilling i avhør fremgår at man er bevisst på de ulike hypotesene, kunne dette i flere av sakene ha kommet tydeligere frem i etterforskningsplanene. Det gjelder også evt. endringer av hypoteser underveis i etterforskningen. I det fleste sakene var det god notoritet på beslutninger som ble tatt, og bakgrunnen for dette. Etter statsadvokatens syn bør vurderinger vedr. besøksforbud og/eller kontaktforbud inntas i etterforskningsplanen.

Når det gjelder avhør av fornærmede ble det objektive gjerningsinnholdet godt dekket. Noen avhør av fornærmede var lange (på mellom 20 og 30 sider), og en bør tilstrebe seg på å spisse avhørene i den grad det er mulig. Videre manglet det tidshenvisninger i avhør i flere av sakene, hvilket gjør avhøret lite brukervennlig ved en evt iretteføring av saken. Noen avhør var også skrevet tematisk, og ikke kronologisk, hvilket også vanskeliggjør bruken av avhøret i en evt hovedforhandling. Som hovedregel bør avhøret skrives i den rekkefølge informasjonen fremkom, jf. Riksadvokatens rundskriv 2/2016.

15. Tilsyn ved Statens barnehus avd. Sandefjord

11.1 Utvikling i antall tilrettelagte avhør

Antall tilrettelagte avhør 2017 til og med april 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Januar	82	88	47	56	49
Februar	74	89	46	47	49
Mars	63	62	58	51	68
April	55	77	39	45	48
Mai	75	75	52	50	
Juni	64	73	58	59	
Juli	31	32	30	27	
August	52	41	35	34	
September	60	53	35	68	
Oktober	75	38	36	64	
November	119	66	51	68	
Desember	61	47	37	54	
Totalt	811	741	524	523	217

Saksbehandlingstiden for tilrettelagte avhør måles som prosentandel gjennomført innenfor frist. For 2020 og 2021 ser tallene slik ut:

Prosent tilrettelagte avhør innenfor frist 2020 til og med april 2021

	2020	2021
Januar	50 %	43 %
Februar	60 %	45 %
Mars	67 %	67 %
April	48 %	33 %
Mai	72 %	
Juni	47 %	
Juli	53 %	
August	48 %	
September	52 %	
Oktober	38 %	
November	49 %	
Desember	63 %	
Gjennomsnitt	53,9 %	47 %

De fleste bruddene skyldes kapasitet hos etterforsker. Andre årsaker til brudd er at fornærmede/vitner ikke har anledning til å møte, mangel på avhørsleder, manglende kapasitet ved barnehuset eller andre grunner.

Statsadvokatens bemerkninger

Siden 2018 har antall tilrettelagte avhør gått ned. I inspeksjonsrapporten fra 2020 pkt. 7 fremkommer følgende:

Det ble under inspeksjonsmøtet opplyst at antall tilrettelagte avhør er synkende og at seksjonen har hatt en nedgang på 13% hittil i år. Dette kan ha flere årsaker, men antas også å være et resultat av at ordningen har virket over noe tid og at prioritering av hvilke tilrettelagte avhør som skal tas er mer ensartet ved de ulike avsnittene.

Resultatoppnåelsen for overholdelse av fristene for gjennomføring av tilrettelagte avhør synes fortsatt å synke. Dette kan ha flere årsaker, - herunder særlig oppmerksomhet mot etterforskning i initialfasen, - samt det å ha en målrettet etterforskning etter gjennomført TA.

Driften ved barnehuset har også vært noe redusert under pandemien. En antar at dette kan ha hatt noe effekt på tiden som går fra anmeldelse til tilrettelagt avhør. Statsadvokaten legger til grunn at politidistriktet ved normal drift, - vil kunne bedre dette resultatet.

16. Bemanning, kompetanse og drift ved Barnehuset

Barnehuset i Sør-Øst politidistrikt var opprinnelig tildelt 15 stillingshjempler som er fordelt slik:

- Seksjonssjef- en stilling
- Psykolog/psykologspesialist – fire stillinger (tre psykologspesialister hvorav to i permisjon, en psykolog).
- Seniorrådgivere – syv stillinger (familieterapeuter, klinisk sosionom, klinisk barnevernspedagog, vernepleier)
- Konsulenter – tre stillinger.

I rapporteringsperioden (2018 til april 2021) har barnehusets benyttede ressurser vært betydelig færre. Det er ulike årsaker til dette, blant annet kompetansehevende tiltak som etter- og videreutdanning, vakante stillinger grunnet sykmeldinger eller økonomi, stillinger som er vanskelig å besette og/eller lange søknadsprosesser. Det har videre vist seg spesielt vanskelig å besette midlertidige psykologstillinger.

Barnehuset har i løpet av 2020 foretatt tre nyansettelser. Dette har bidratt til at man har kunnet opprettholde en tilstrekkelig drift til tross for pandemien, samt at konsultasjonsteamet har blitt styrket.

Statsadvokatens bemerkninger

Siden statsadvokatens forrige tilsyn har man i perioder hatt utfordringer med å ha tilstrekkelig bemanning. Barnehuset har også erfart at man har hatt utfordringer med å holde på kompetanse, særlig psykologstillingene. Det er pekt på at hyppige utskiftninger av personell har konsekvenser for å etablere stabile fagmiljøer over tid. Dette synes ikke å være en unik problemstilling for barnehuset i Sandefjord.

Statsadvokaten vil peke på at det er viktig å arbeide målrettet for holde på kompetanse over tid, for å bidra til et stabilt og attraktivt fagmiljø.

Det fremstår som at de ansatte er svært kompetente, og fyller funksjonene innenfor sitt ansvarsområde på en svært god måte. Vi registrerer at man har særlig oppmerksomhet rundt å utvikle den kompetansen ansatte har og ikke minst utnytte tverrfaglig kompetanse Dette gjøres gjennom jevnlig samlinger/møter for alle ansatte. Dette synes å gi positive resultater.

Statsadvokaten mener de grep politiet har gjort i 2020, ved å tilføre barnehuset flere stillinger, nok vil bidra til et enda bedre tilbud innenfor Barnehusets mandat og funksjon.

17. Etablering av konsultasjonsteam

Ved tilsynet i 2017 ble det redegjort for at man hadde planer om å etablere konsultasjonsteam. Teamet er nå etablert og i normal drift. Teamet har også fungert under pandemien.

Konsultasjonsteam har som målsetting å bidra til at vold i nære relasjoner, seksuelle overgrep og annen alvorlig omsorgssvikt mot barn og unge avdekkes, og at riktig og samordnet hjelp settes inn så tidlig som mulig. Konsultasjonsteamet har til hensikt å øke barn og unges rettssikkerhet, styrke offentlig handlingskompetanse i vold og overgrepssaker, samt utvikle tverrfaglig kompetanse innen fagfeltet.

Teamet har møter hver 14 dag, - og det behandles 2 saker per gang. Før pandemien ble alle møter gjennomført med fysisk oppmøte. Under pandemien har møtene i teamet blitt gjennomført digitalt.

Statsadvokatens bemerkninger

Det er svært positivt at teamet nå er etablert, og har funnet sin form. Erfaringene fra ordningen synes svært positive, - og de som deltar har stort utbytte av dette.

Statsadvokaten er imidlertid bekymret over at det nesten utelukkende er saker fra Vestfold og Telemark som behandles i teamet. Statsadvokaten mener det er uheldig for ordningen at ikke områder fra hele politidistriktet tar del i dette viktige tilbudet. Her er det et stort forbedringspotensial. Barnehuset har redegjort for at de jobber med denne problemstillingen, - og vi antar da at et slik arbeid vil gi resultater i form av at offentlige instanser i hele politidistriktet benytter tilbudet.

18. Rutiner for bekjætgjøring av lovverk og retningslinjer for Barnehusets egne ansatte hva gjelder taushetsplikt, opplysningsplikt, opplysningsrett og innsyn i sak/journal

Barnehuset er et samarbeidsprosjekt mellom tre departementer og de ansatte ved Statens barnehus må forholde seg til en rekke lover og forskrifter, deriblant helsepersonelloven, pasient- og brukerrettighetsloven, barnevernloven, straffeloven, politiregisterloven og straffeprosessloven.

Seksjonssjefen ved avdeling i Sandefjord sitter i en arbeidsgruppe ledet av POD for behandling av personopplysninger, herunder utbedring av bruken av Acos (saksbehandlingssystem). Et av mandatene til arbeidsgruppen er å utarbeide forslag til rutine for hvordan behandling av personopplysninger skal skje i Statens barnehus, slik at det tilfredsstiller de ulike lovverk. Ny rutine skal gi føringer for hvilke opplysninger som skal føres i hvilke IKT-løsninger, lagrings- og arkiveringsrutiner, utleveringsrutiner, innsynsrutiner og tilgangskontroll.

Statsadvokaten bemerkninger

Ved tilsynet i 2017 fikk statsadvokaten inntrykk av at det hersket stor usikkerhet blant de ansatte rundt lovverket, herunder de nye retningslinjene for så vidt gjelder taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett, herunder rett til innsyn i sak/journal. Dette var, - og er, problemstillinger som er felles for alle barnehusene.

Statsadvokaten oppfatter at man har tatt flere grep for å klargjøre dette. Det er innført felles retningslinjer for alle ansatte ved barnehuset. Disse retningslinjene er gjort lett tilgjengelig for alle ansatte. I tillegg er dette et tema man jevnlig drøfter/diskuterer på fellesmøter for de ansatte. Statsadvokaten vurderer dette som riktige og viktige grep for å øke kompetansen, forståelsen og tryggheten for de ansatte.

19. Medisinske undersøkelser ved barnehuset

Rettsmedisinske undersøkelser 2018, 2019, 2020 og januar til og med april 2021:

	Antall	Annet
2018	46	Hele året
2019	31	Hele året
2020	18	Hele året
2021	27	Til og med april

Påtaleavsnittet har redegjort for at man har ligget for lavt på antall medisinske undersøkelser ved barnehuset. Man har jobbet målrettet med dette, og avsnittet mener man ser resultater av dette så langt i 2021.

Barnehuset har redegjort for at man nå har etablert gode ordninger for samarbeidet med Sykehuset i Vestfold. Barnehuset er i en kartleggingsfase for å knytte til seg en tannlege.

Statsadvokatens bemerkninger

Statsadvokaten deler politiets oppfatning av at man har ligget for lavt hva gjelder legeundersøkelser i tilknytning til tilrettelagte avhør. Slike undersøkelser er viktig som en del av bevissikringen.

I forlengelsen av dette deler statsadvokaten barnehusets oppfatning om at det bør knytte til seg tannlege, enten gjennom samarbeid med andre Barnehus eller på selvstendig grunnlag. Dette vil kunne bidra til å gjøre det medisinske tilbudet enda bedre, samt bidra til at viktig bevissikring i enkelte typer saker.

20. Oppsummering av inspeksjonen

Vi vil innledningsvis takke politidistriktet for tilretteleggingen av årets inspeksjon, herunder oversendelse av materiale i forkant av inspeksjonen og de redegjørelsene som ble gitt. Inspeksjonen har gitt oss et godt bilde av seksjonen og Statens barnehus avd. Sandefjord.

Som nevnt innledningsvis i rapporten har inspeksjonen befestet inntrykket av påtaleavsnittet, etterforskningsseksjonen og barnehuset arbeider godt innenfor sitt fagområde. Det er utviklet gode systemer og rutiner, - som er med å sikre en kvalitativ god behandling av straffesakene.

Hovedinntrykket er at avsnittet/seksjonen består av flinke og dedikerte medarbeidere med mye god kompetanse og erfaring.

Sakstilfanget ved påtaleavsnittet/etterforskningsseksjonen er stadig økende. Det er imidlertid grunn til å bemerke av seksjonen er styrket de siste årene. Når dette ses i sammenheng med nedgangen i antall tilrettelagte avhør, er det frigjort kapasitet som skal kunne håndtere denne økningen.

En ser at påtaleavsnittet/etterforskningsseksjonen har forbedringspotensial når det blant annet gjelder å benytte kontaktforbud med elektronisk kontroll, - som er et prioritert virkemiddel innenfor seksjonens saksområde.

Barnehuset i Sandefjord fremstår som en veldrevet avdeling, - med god kompetanse til å møte de oppgavene som er tillagt dem. Utviklingen siden 2017 har vært positiv, - og bemanningen har blitt styrket det siste året. Selv under den krevende pandemien har man klart å opprettholde tilnærmet normal drift, - dog på nye måter. Barnehuset synes å ha gode planer for fagutvikling og kompetansehevende tiltak for ansatte, noe statsadvokaten anser for å være særlig viktig.

Barnehusets samarbeid med politi/påtalemyndighet og andre aktører synes å fungere godt. Det er imidlertid viktig at barnehuset evner å drive et godt arbeidet opp mot alle deler av politidistriktet.

Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter har også i år, på bakgrunn av det vi har sett under inspeksjonen, en berettiget forventning om at Seksjon for seksuallovbrudd og vold mot barn og Avsnitt for påtale seksuallovbrudd og vold mot barn fortsatt vil levere gode resultater fremover.

Avslutningsvis minner en om at det nå fremgår av riksadvokatens rundskriv nr. 3/2020, som angir sentrale mål og rammer for fagledelsen av politiets straffesaksbehandling og erstatter rundskriv 2/2012 punkt III, at ledelsen i politidistriktet/enheten skal "utarbeide en plan for å avhjelpe påviste avvik i straffesaksbehandlingen. Planen skal minst omhandle de tema som ligger under Den høyere påtalemyndighet å følge opp. Kopi av planen oversendes Politidirektoratet", pkt. 5 d.

Det vises i den sammenheng særskilt til statsadvokatens ovenstående bemerkninger, og det settes herved en frist for politiets utarbeidelse av utkast til tiltaksplan til 15. september 2021. Planen, som forventes å oppstille konkrete tiltak relatert til forbedringspunkter angitt i herværende inspeksjonsrapport, bør begrenses til tiltak som politidistriktet mener at realistisk lar seg gjennomføre og implementere i løpet av 2021. Utkast til tiltaksplan oversendes til oss for gjennomgang innen nevnte dato, før den endelige planen ferdigstilles (da med kopi til Politidirektoratet).

Vi ser frem til neste inspeksjon og ønsker lykke til i det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen

På vegne av inspeksjonsgruppen

Hans-Petter Aasen
statsadvokat

Kopi:
Riksadvokaten
Politidirektoratet
Påtaleleder Kjell Johan Abrahamsen
Seksjonsleder spesialfag påtale Petter Solberg
Enhetsleder FEE Lena Reif
Avsnittspåtaleleder Per Thomas Omholt
Seksjonsleder Heidi Beckmann
Seksjonsleder Jeanette Ammeli Indreiten